

МОЗАЙКАТА НА ФАРА “СВЕТИ НИКОЛАЙ МИРАЛИКИЙСКИ ЧУДОТВОРЕЦ”

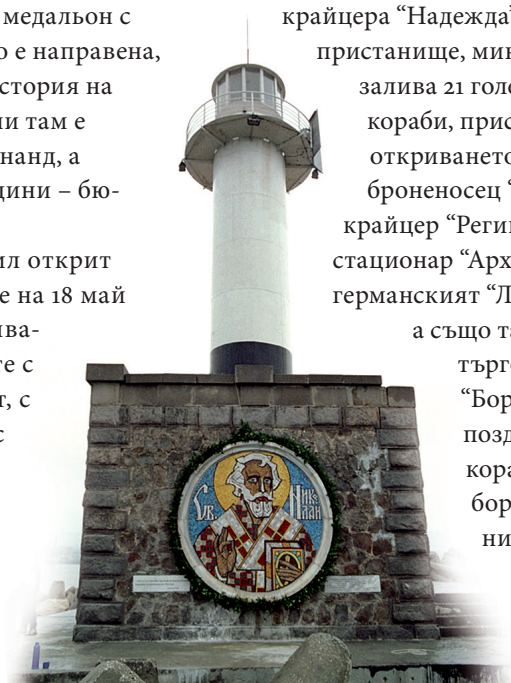
Мозайката “Св. Николай Чудотворец” се намира на варненския вълнолом, върху лицевата страна на постаментата на фара “Св. Николай”. Тя представлява икона, осветена при откриването ѝ през декември 1995 г., монтирана е в кръгъл профилиран мраморен медальон с диаметър 3,03 м. Мястото, на което е направена, е важна част от монументалната история на града – в продължение на 45 години там е присъствал бюстът на княз Фердинанд, а след това, в продължение на 42 години – бюстът на Георги Димитров.

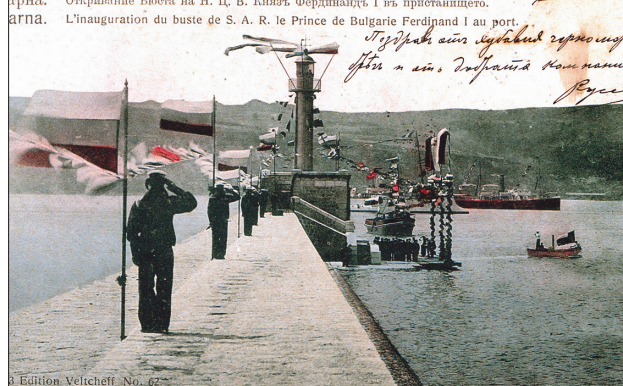
Бюстът на княз Фердинанд бил открит заедно с Варненското пристанище на 18 май 1906 г., четвъртък. Тяхното откриване останало в паметта на архивите с разточителната си тържественост, с многобройа от кораби в морето и с пищните речи, произнесени в новото пристанище.

Още в късния следобед на предния ден в двореца в Евксиноград пристигнали министрите Д. Петков, д-р Шишманов, генерал-майор Савов, К.

Панайотов и кап. I ранг Пол Пишон, с които княз Фердинанд обсъдил на вечеря церемонията по откриването. На следващия ден от пристана пред двореца заедно с двамата си сина, двете си дъщери и военния министър княз Фердинанд се качил на крайцера “Надежда” и поел към новото варненско пристанище, минавайки край подредените в залива 21 големи и малки чуждестранни кораби, пристигнали тук специално за откриването. Между тях били руският броненосец “Три Святители”, румънският крайцер “Регина Елизабета”, италианският стационар “Архимед”, френският “Вотур”, германският “Лорелай”, австрийският “Тирол”,

а също така и корабите на Българското търговско параходно дружество “Борис” и “Кирил”. Параходите поздравили минаващия край тях кораб с августейши пасажери на борда, след това всички с изключение на броненосеца тръгнали след “Надежда” и под звуците на гръмко “ура” и акламации откъм брега, го изпратили до вълнолома.

Там от "Надежда" спуснали лодка, в нея се качил князът, двама офицери и няколко моряци, те отвели лодката до края на вълнолома, където князът слязъл на пригответия дървен пристан и тръгнал по постлания килим. Посрещнали го министърът на пътищата и съобщенията, министърът на вътрешните работи, техническият директор инж. Златан Бръчков и съветникът по постройката французинът Адолф Герар. Князът се изправил пред обвития със зелен венец и покрит с бял плат бронзов бюст и изслушал речта на министъра, която г-н Д. Петков завършил с "...както се разбиват вълните в подножието на този бюст, тъй, господарю, да се разбиват неприятелите на династията Ви и на земята ни!" Изправен пред бронзовото изображение, обвито с бял плат, Фердинанд отговорил с реч, в която казал: "...целият, положен от моя страна труд не би имал резултата, който би трябвало да възрадва целия български народ, ако нашето дело не бе съградено върху гранитната скала на българското трудолюбие, българската жилавост. Нека всички кораби, минавайки край този вълнолом да отдадат подобающата почит на българския гений." После свалил плата от бюста.

Липсват детайлите на този важен исторически акт, но най-вероятно след като открил бюстовия си портрет, княз Фердинанд казал няколко думи, може би шеговити, може би сериозни, не се знае – вятърът отнесъл казаното, а и никой не е записал думите, с които той е пожелал добър път или нещо подобно на бронзовия си портрет.

После корабът "Надежда" се отправил към пристанището, Фердинанд влязъл в капитанския мостик, дал знак, корабът усилил ход и съпровождан от 21 топовни салюта, от военната музика и от нестихващото войнишко "ура"

откъм брега, пресякъл лентата с надпис "Съ нами Богъ", опъната пред входа на новото варненско пристанище. На брега князът направил преглед на почетната рота и приел поздравления от чуждите гости и посланици. Молебен за здраве отслужил митрополит Симеон в съслужие с цялото варненско духовенство.

Барелефът на Фердинанд бил изработен от великия италиански скулптор Арналдо Дзоки. Той е роден през 1862 г. във Флоренция, негови творби са паметникът на Гарибалди в Болоня, на Колумб в Буенос Айрес, на Св. Франциск Асизки в Кайро и много други паметници по света. През лятото на 1904 г. инж. Стоимен Сарафов – секретар на комитета за построяване на паметника на царя Освободител в София и председател на Комисията за постройка на железниците и пристанищата, а също и личен приятел на Дзоки, предложил на г-н Д. Попов – министър на пътищата и съобщенията, да внесе предложение в Министерския съвет барелефа на варненския вълнолом да бъде изработен от Арналдо Дзоки. По това време скулпторът се намирал в Рим, където в двора на ателието си на „Виа Тоскана“ моделирал паметника на царя Освободител

за площад „Народно събрание“ в София. На 28 март 1905 г. след като изслушал доклада на министър Попов и на основание чл. 87 от Закона за отчетността по бюджета, Министерският съвет вписал в своя протокол №150, че одобрява „изработването на два бронзови барелефа с lika на Негово Царско Височество Княза, предназначени за Варненското и Бургаското пристанища и които заедно с поставянето им да се възложат на италианския художник Арналдо Цоки в Рим за сумата 25 000 златни лева." Въпреки напрегнатото си ежедневие, скулпторът моделирал и отлял барелефа само за три месеца, след което съгласно договора, пристигнал във Варна, лично монтирал творбата си в полусферата на челото на фара и отпътувал за София, където вече довършвали постаментата за паметника на царя Освободител.

Барелефът на княз Фердинанд представлявал изящен скулптурен портрет от бронз с височина 1,55 м, изрязан медальонно до кръста. Князът

бил в генералска униформа, декорирана с няколко ордена и кръст за храброст с мечове и корона. В търсене на автентично звучене, характерно за бюстовете на римските императори, скулпторът постигнал впечатляваща раздвиженост на творбата, моделирайки княжеското наметало с ясно изразен и дълбоко релефен диагонал от кръста към лявото рамо. Портретните специфики на главата били моделирани фино и с гладка фактура, а ясно изразената структура на челото, тънкият и леко гърбав, с чувствителни ноздри нос, както и малката брадичка били моделирани от Дзоки с безупречен ренесансов реализъм. Бюстът излъчвал цялост и завършеност.

СМЯНА НА КАРАУЛА

Независимо от злочестия изход на войните и националните катастрофи, постигнали държавата при царуването на Фердинанд I, няма информация за посегателства върху скулптурната творба или опити за нейното премахване – цар Фердинанд I се взирал в хоризонта до края на 1945 г.

През месец декември 1945 г., по силата на заповед, издадена, без да остави следи в историята, бронзовият бюст на цар Фердинанд бил изрязан от своята основа, за да потъне в небитието. Здравата поставената и дебела бронзова полусфера останала на мястото си и през 1951 г. в нея и в същите пропорции монтирали гипсов бюст на Георги Димитров, творба на Кирил Тодоров.

По това време скулпторът работел усилено по поръчка на правителството върху изработката на бюстови портрети на всички български и съветски партийни, военни и държавни ръководители. По никакви съображения, най-вероятно икономически, повечето паметници, правени през тези години, дори и този на Сталин в Морската градина, били изляти от гипс. Така бил направен и бюстът на Г. Димитров за варненския фар. Няма информация за ритуал по откриването на новия паметен знак.

Подобно на бюста на цар Фердинанд, Кирил Тодоров изрязал медальонно бюста на Димитров и го поставил в същите пропорции в полусферата. Портретът изобразява Г. Димитров от последните години на неговия живот. По това време конструкцията на лицето му е по-ясно изразена, позволявайки на скулптора да моделира по-отчетливо челото, характерно причесаната назад коса, скулите и малката деликатна брадичка. С ненатрапващ се реализъм е моделирано облеклото на Г. Димитров – риза с широка вратовръзка и костюм, най-вероятно двуред, с широки ревери и без отличия.

През следващите две десетилетия бюстът и мраморната гривна около него били непрекъснато боядисвани в бяло, а отляво и отдясно на портрета били изписвани 1882 и 1949, годините на раждането и смъртта на Г. Димитров. След 1966 г. на лицевата страна на фаровата площадка с височина един метър изписали с бяла боя надпис „Той не

умира“, който през следващите 12 години бил редовно подновяван. Това продължило до 1965 г., когато на мястото на гипсовия бюст поставили бронзов бюстов портрет на Георги Димитров, най-вероятно копие, изработено по калъпите на гипсовия бюст. След края на 1989 г. и след смяната на политическата система в България, Общинският съвет–Варна взел решение да бъдат премахнати всички малки и големи паметници, „свързани с тоталитарната идеология“. По никакви причини, а най-вероятно поради мястото си на сред морето, бюстът на Г. Димитров бил пропуснат в решенията. Въпреки това в началото на май 1994 г. бронзовата творба от лицевата страна на фара била изрязана набързо и отнесена в неизвестна посока.

ИСТОРИЯТА НА МОЗАЙКАТА

Вдъхновение споходи Пламен Монеv, който изработи проекта само за една седмица, изпитвайки на картонa всяко камъче поотделно.

На 6 декември 1999 г. в-к “Черно море” публикува разказ за варненския фар от Николай Савов, по онова време служител в отдел “Култура” на Община Варна. Във втората си част разказът гласи така: “Както много хора, така и аз живеех с убеждението, че на лицевата страна на фара, трябва да има изображение, което да обединява, а не да разделя хората. Затова предложих на вратата на Варна да стои ликът на светията, който закриля моряците и рибарите, bankerите, търговците и жителите на морския град. Зад идеята без възражения застанаха секретарят на общината, кметът, комисията по култура. Проведох консултации с отец Любомир Попов, за да уточня детайлите на изображението в рамките на канона и църковните правила. По отношение на материала нямаше никакви колебания – в разцвета на своето величие православни държави като Византия и Русия са украсявали църквите си с мозаечни пана. Цветната мозайка се прави от естествени камъни, трайността им е вечна, а чистите им цветове са в съответствие с каноните на православната иконопис.

После дойде изработката на мозайката. Поръчахме и получихме в Комбината за монументални изкуства в Пловдив камъни от всички краища на България. Тъмните камъни за дланта и за дрехата на светията са базалт и гранит, те дойдоха от Родопите, а мраморът за омофора, за косата и за буквите е от Петричкия край. Жълтият смалт за ореола е произведен в Пловдив, а синият смалт е дар от Николай от Бургас. В комбината в Пловдив с един от най-добрите професионалисти Георги Метаксинов резахме камъните на “локуми” и ги трошихме на различни по форма кубчета.

Изработката на мозайката ставаше на отделни панели върху проекта на Пламен Монеv. За сведение, в един квадратен метър от мозайката има по 2 500 подредени камъчета. В началото на декември докарахме панелите във Варна и започнахме да монтираме мозайката в гривната, като с Георги полагахме нечовешки усилия да приключим за 6 декември, деня на Светията.

Очевидно не е било писано освещаването да стане навреме, защото на 4-и започна силен щорм, пристанището затвори за кораби, а нас вятърът ни издуха от вълнолома и Георги се прибра в Пловдив. Когато ветровете намаляха, измолих от командването на ВМС скеле и платница, опаковах цялото чело на фара, като направих стая от полиетилен, която осветих с два реда крушки, и включих два калорифера, за да не пада температурата под 5 градуса. След това Георги пристигна от Пловдив, монтирахме демонтираните панели, работихме почти денонощно, а последните две нощи спях в колата до фара, за да пазя калориферите, които поддържаха 5-те градуса температура на съхнене. Така с Божия помощ на 18 декември вечерта завърши монтажът на мозайката в мраморната гривна.

Георги Метаксинов

Мозайката беше затворена в стая от полиетилен

От двете страни на изображението, на необходимата сигнална височина сменихме начертаните с бяла боя черти, като монтирахме две мраморни плочи с надписи – на лявата е гравирани цитат от Св. Апостол Андрей: “Който се съмнява прилича на вълна, подмятана и подхвърляна от вятъра”, а на дясната са изписани имената на дарителите: “Международна ортодоксална банка “Св. Никола”, Клуб “Отворено общество” – Варна, Първа частна банка, УПИМ-КАП, Пристанище Варна, Параходство БМФ – Варна, Община Варна и проф. д-р Александър Чирков. 6 декември 1995 година.”

На 19 декември 1995 г. рано сутринта направихме венец от зелени клони и обвихме с него готовата мозайка. Около обяд в присъствието на много гости председателят на Общинския съвет дръпна плата, а отец Попов и отец Флорев осветиха мозайката. Едва след това си позволих да си отдъхна и да ѝ се зарадвам. Възнаграден и дълбоко трогнат се почувствах, когато след освещаването пред лика на светията се наредиха моряци и други хора, за да целунат благославящата му десница.”

Понастоящем фарът носи името на Св. Николай Чудотворец, морският вятър и водните пръски поддържат камъните на мозайката чисти и лъскави, а при добра видимост мозайката се вижда от отсрещния бряг.

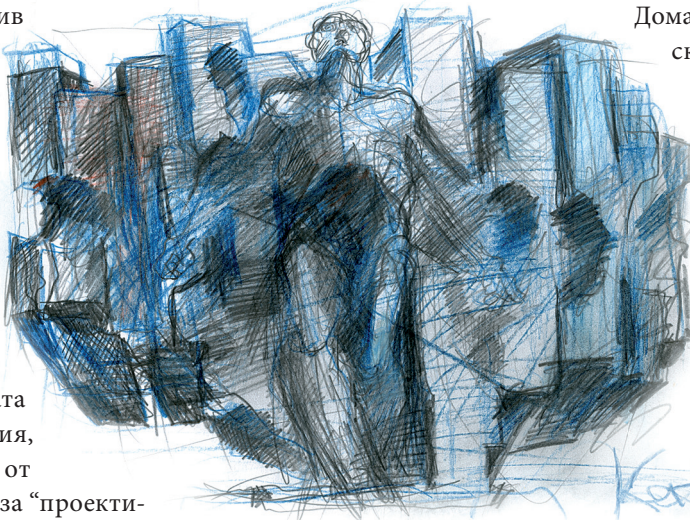

Освещаването

ИКАР

Икар е паметник на надеждата и представлява скулптурна композиция, поставена пред сградата на Община-Варна. Тя според своя автор е символ на човешкия стремеж към най-високите и най-недостижими цели.

Пътят на “Икар” започнал през 1978 г., когато сградата, пред която се намира понастоящем, била възложена за проектиране на арх. Стефан Колчев и колектив, а околният архитектурен ансамбъл – на колектив от Зоналната проектантска организация с ръководители Кольо Генчев и арх. Маноян. Сградата била предназначена за Партиен дом, тоест за административна сграда на Окръжния комитет на Българската комунистическа партия, а възлагателно писмо от Комитета по култура за “проектиране и изпълнение на пластика с размери 4 м/5 м за пространството пред Партийния дом” получил колектив от арх. Ст. Колчев и варненския скулптор Альоша Кафеджийски. В писмото не са посочени сюжетни и стилистични изисквания, нито идейни предпочитания, което накрая по-късно

скулпторът да сподели, че “...тази свобода много ми допадна, защото беше част от темата, която винаги съм харесвал – темата за полета на свободния човешки дух. Съдбата на Икар е трагична, но пък на кого не му се иска един ден да полети към слънцето, каквото и да стане след това...” Затова, когато Кафеджийски започнал да скицира летящия човек, той бил убеден, че Икар ще придаде по-човешки и възвишен дух на строгата архитектура на Дома на партията. След първите

скици изработил гипсов макет на Икар в мащаб 1:15 и го отнесъл в София за одобрение от Специализираната държавна комисия при СБХ. Там го харесали и в протокол №41/09.07.1981г. вписали следното: “Авторски колектив: Альоша Кафеджийски и арх. Колчев представят за одобрение идеен проект за пластика с размери 4,00/4,50 м в

материал бронз, предназначена за пространството пред ОК на БКП-Варна. СДК одобрява представения идеен проект”. По-нататък в протокола “художествено-творческата дейност на скулптора” е оценена на 16 000 лева, а архитектурната част на проекта – на 2 000 лева.